

ELS MATA-SEGELLS ESPECIALS DE VILANOVA I LA GELTRÚ. APROXIMACIÓ A UN CATÀLEG

Josep Ferrer Serra

Des dels seus inicis, tota la correspondència circulada pels diferents serveis de correu ha estat estampada amb diversitat de marques i indicacions referides als punts de procedència, dates, així com altres indicacions i marques relatives al servei, mitjà de transport o tipus de correspondència.

Amb el naixement del segell com a justificant del pagament del servei postal, les marques van començar a utilitzar-se per inutilitzar aquest signe de pagament aplicat a la correspondència, i així van començar a existir els mata-segells pròpiament dits. Al principi eren de formes geomètriques, generalment circulars o ovalats, sense cap tipus d'indicació, però ben aviat van començar a incorporar la data de cancel·lació, que era la d'expedició de la correspondència, el nom del lloc d'expedició i altres indicatius referits al tipus de servei utilitzat, urgent, certificat, ordinari, per avió, etc.

No fou, però, fins molt més tard que els mata-segells començaren a ser utilitzats per donar relleu a commemoracions i fets diversos, sent enriquits amb referències, tant literals com gràfiques, sobre allò que es volia donar relleu.

Aquesta col·laboració té per propòsit donar a conèixer els mata-segells especials utilitzats a Vilanova i la Geltrú encunyats per esdeveniments vilanovins, tot comentant el perquè de la seva utilització.

La iniciativa d'utilitzar aquest tipus de mata-segells a Vilanova va partir, bàsicament, de la Peña Filatèlica per donar relleu a les seves pròpies exposicions. Aquesta societat, fundada el 1951, organitzà les seves dues primeres Exposicions filatèliques el març de 1952 i l'agost de 1960. En els sobres commemoratius encara no hi foren estampats mata-segells especials; simplement mata-segells d'ús corrent a Correus, sense cap mena d'indicació especial, llevat, és clar, del nom de la ciutat i de la data. No fou fins la tercera exposició, l'agost de 1962, que Vilanova i la Geltrú disposà d'un mata-segells commemoratiu pròpiament vilanoví. A partir de llavors, tota una extensa varietat de motius han il·lustrat els mata-segells especials donant relleu a diferents aspectes de la ciutat i commemorant diversos esdeveniments històrics, culturals, festius, etc.

En total, fins l'actualitat, han estat concedits per Correus a Vilanova i Geltrú un total de vint-i-vuit mata-segells especials, vint-i-cinc d'encuny i tres de corró, majoritàriament, per iniciativa de la Peña Filatèlica de Vilanova i la Geltrú, societat que ha tingut l'encert d'escollir bàsicament motius d'allò més representatius de la ciutat.

Tots aquests mata-segells es relacionen tot seguit a manera de catàleg, classificats temàticament a fi d'oferir una panoràmica dels motius representats. A cada mata-segells se li atorga una numeració temàtica i també una numeració general seguint l'ordre cronològic.

Reembres, núm.7. Any 1995. Pàgs. 27-34.

- **Imatges de la ciutat (A)**

Núm. 1A/1. *Tercera Exposición Filatélica, 5-7 Agosto de 1962.*

Reprodueix l'entrada del Castell de la Geltrú, edifici del Segle XII, tal com va quedar després de la restauració de l'any 1920.

Núm. 2A/2. *Cuarta Exposición Filatélica, 4-17 Agosto de 1964.*

Reprodueix tres palmeres al·legòriques de la plaça de la Vila. El sobre commemoratiu fou il·lustrat amb un gravat d'Enric C. Ricart representant una imatge de la plaça amb les característiques palmeres.

Núm 3A/3. *Exposición Filatélica, 5-7 Agosto de 1966.*

Reprodueix la mateixa entrada del Castell de la Geltrú del Núm. 1A/1, encara que més petita i desdibuixada.

Núm. 4A/4. *Exposición Filatélica. "Jumelage" Cheminots Philatelistes de St. Etienne - Peña Filatélica de Villanueva y Geltrú, 4-5 Agosto de 1968.*

Reprodueix una imatge de la platja amb el far. L'edifici de "la Farola", com es coneix popularment, es va construir l'any 1903. La seva llum, encesa per primera vegada el primer de maig de 1905, es divisa des d'unes 32 milles en nits de visibilitat normal. Avui encara compleix la seva funció.

Núm. 5A/5. *VII Exposición Filatélica y Numismática. Fiesta Mayor, 5-16 Agosto de 1970.*

Reprodueix una interpretació de l'escut de la ciutat. El sobre commemoratiu fou il·lustrat amb la reproducció del vitrall de l'Ajuntament. Al·legoria de Vilanova d'Enric C. Ricart.

Núm. 6A/8. *X Exposición Filatélica - XXV Aniversario de la Peña Filatélica, 10-14 Noviembre de 1976.*

Reprodueix l'escut de la Societat, obra de l'artista vilanoví Pau Roig i Estradé. Part superior del campanar de l'Església de Sant Antoni amb l'àngel desaparegut durant la Guerra Civil. La primera pedra

del campanar fou col·locada el 8 d'octubre de 1670 i va quedar enllestit el 1705. L'arquitecte fou el carmelita descalç Fra Josep de la Concepció. L'Àngel del Campanar era de coure de 2m i 70 cm d'alçada, essent construït segons model de l'escultor barceloní, Miquel Llavina. Actualment hi ha el projecte de construcció d'un nou àngel, essent-ne l'artista l'escultor vilanoví Fidel Claramunt.

Núm. 7A/9. XI Exposició Filatèlica, 8 de desembre de 1978.

Reprodueix una vista de l'Hospital de Sant Antoni des del Torrent de la Pastera. L'Hospital ocupa l'edifici, convenientment adaptat i ampliat al llarg dels anys, de l'ex-convent dels P.P. Carmelites Descalços des del 30 de març de 1853. L'església del convent, anomenada dels Josepets, continua avui oberta al culte després de moltes vicissituds. Fou beneïda el 14 d'octubre de 1784.

- Commemoracions i fets històrics (B)

Núm. 1B/6. VIII Exposición Filatélica y Numismática en homenaje a Joaquim Mir Trinxet, 4-13 de Agosto 1972.

El mata-segells representa una paleta i uns pinzells de pintor. El sobre commemoratiu fou il·lustrat amb un retrat del pintor. L'exposició es va organitzar com a acte previ a la celebració del centenari del pintor que s'esqueia el 1973.

Núm. 2B/7. IX Exposición de Peña Filatélica, 3-11 Agosto de 1974.

VII Centenario de Vilanova i la Geltrú. En aquest any es commemora el 7è centenari de la concessió pel Rei Jaume I de la carta de població i franquícies a la vila de Vilanova de Cubelles el 1274. Aquesta fou realment l'ocasió perduda de la filatèlia vilanovina ja que no es va fer cap projecte de mata-segells que acompanyés la sol·licitud. El resultat fou que Correus en confeccionà un segons el seu criteri, i així vàrem tenir el mata-segells d'un dels fets històrics més importants de la ciutat amb el dibuix d'una sargantana, ja que reproduïa un segell d'Espanya de la sèrie Fauna Ibèrica il·lustrat amb el "lagarto verde".

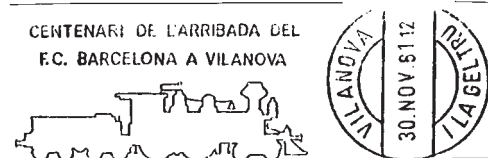
Núm. 3B/11. *Expofilatèlica, 12-14 Des. 1981. Centenari de l'arribada del tren a Vilanova i la Geltrú.*

En el marc de les celebracions d'aquest centenari es va realitzar una exposició filatèlica, utilitzant-se un mata-segells representant el perfil de la locomotora Gumà 1881, amb la llegenda "Centenari del 1er tren", la data i el nom de la ciutat.

Així mateix i al llarg de tot el mes de Novembre de 1981 fou utilitzat per cancel·lar tota la correspondència ordinària de la ciutat, el primer mata-segells commemoratiu de corró de Vilanova. També mostrava el perfil de la locomotora centenària i la llegenda "Centenari de l'arribada del F.C. Barcelona a Vilanova".

Núm. Corró 1.

Núm. 4B/12. *Expo. Filatèlica, 12-14 Nov. 1982. Centenari de l'Exposició Regional de 1882.*

La Vilanova del 1882, ciutat llavors de 13.000 habitants, organitzà l'*Exposición Regional*, que fou inaugurada el 28 de maig ocupant una superfície de 25.000 metres quadrats. Hi havia cinc seccions: Ciències, Arts Lliberals i Mecàniques,

Agricultura i Ramaderia, Teixits i Filats, Minerals i Productes químics i Arts Industrials. El nombre d'expositors fou de 675, representant totes les comarques catalanes, així com Madrid, València, Saragossa, Logroño, Ciudad Real, Eibar, Paris i l'Havana. Els artífex de l'Exposició foren, entre d'altres, Francesc Gumà, Pau Soler, Joan de Torrents, Josep Ferrer i Eduard Llanas. El mata-segells reproduïx el segell de l'exposició.

Núm. 5B/14. *Centenari de la Fundació Biblioteca-Museu Balaguer. Exposició filatèlica desembre de 1984.*

Reproduïx la imatge del fundador, Víctor Balaguer i Cirera (1824-1901), polític, literat, col·leccionista, Ministre d'Ultramar i Diputat elegit per la ciutat de Vilanova i la Geltrú durant vint anys.

Com agraïment a la ciutat, Víctor Balaguer va cedir tota la seva biblioteca i les col·leccions artístiques que va aplegar en un edifici d'arquitectura singular. Així naixia la Fundació Biblioteca-Museu Balaguer com un dels màxims exponents de la cultura.

Núm. 6B/19. *Exposició filatèlica Sant Jordi 1989.* Coincidint amb la commemoració del mil·lenari de Catalunya. Representa la silueta d'un castell medieval i el logotip de la commemoració "Catalunya 1000 anys". El castell fou fruit de la imaginació artística, i fou també emprat com il·lustració de la portada de la revista "Foment".

Folklore i costums populars (C)

Núm. 1C/10. *XII Exposició Filatèlica, 27 abril de 1980. "Musica i Dansa".* Representació de "Les Danses de Vilanova", dansa antiga que es ballava, segons el Costumari Català de Joan Amades, el dimarts de Carnaval, per un ballador i dues balladores. Aquestes danses foren recuperades de l'oblit pel gran ballarí i coreògraf vilanoví Joan Magrinyà i Sanromà, que les interpretà per primera vegada al Foment Vilanoví el 10 de juny de 1934. Actualment s'han introduït novament en el Carnaval vilanoví, i es ballen el diumenge a la tarda, després de les Comparses.

Núm. 2C/18. *Expofil-88 "3 Tombs", 16-18 de gener de 1988.*

Hi figura representat un enganxament de dos cavalls tirant d'un carro carregat de botes de vi.

La festa dels Tres Tombs, de llarga tradició a la ciutat, se celebra el dia 17 de gener, festivitat de Sant Antoni Abat, patró indiscutible de Vilanova, tal com esmenta l'historiador Albert Virella, ja que abans de fundar-se la vila ja existia una capelleta rural prop del camí ral de Cubelles a la Geltrú. La festa dels Tres Tombs té una història oficial que es remunta al 17 de gener de 1883, data en què fou estrenada la seva bandera.

Núm. 3C/20. *Exposició 1990, 21-23 abril de 1990, amb motiu del centenari de Joan Amades Barcelona (1890-1959).*

Reprodueix la fesomia del gran recercador etnogràfic, folklorista i escriptor barceloní voltat per una orla modernista.

Els 42 volums de la Biblioteca Folklòrica, els 5 del Costumari Català, els 3 del Folklore de Catalunya i els 2 d'Històries i Llegendes de Barcelona formen el gruix de la seva tasca d'estudis del folklore del nostre país.

L'exposició s'afegí als actes celebrats arreu del país.

Esports (D)

Núm. 1D/22. 25è Aniversari del Club Esportiu Samà Vilanova.

Amb motiu de complir-se el 25 anys d'Hoquei al Col·legi Samà es va muntar una exposició retrospectiva d'aquest període comprés entre el curs 1965-66 i el curs 1990-91. Els actes es desenvoluparen el diumenge 7 d'abril de 1991. El mata-segells especial reproduïx un dibuix fet per l'artista Abel Masana per recordar l'ocasió.

Núm. 2D/23. Exposició filatèlica XL aniversari de La Peña Filatèlica, 20-23 abril de 1991.

L'Exposició fou dedicada a la temàtica esportiva amb motiu dels Jocs Olímpics "Barcelona-92".

Reproduïx la figura de dos atletes, l'escut de la ciutat i els anells olímpics.

Carnaval (E)

Núm. 1E/13. Exposició Filatèlica Carnaval 84, 2-6 de març.

Reproducció d'un dibuix d'Estanislau Vallverdú que havia il·lustrat un programa del carnaval d'abans de la guerra. Representa una parella de comparsers en actitud de llençar caramels.

Núm. 2E/15. Exposició Filatèlica Carnaval 85, 7-10 de febrer.

Adaptació d'un dibuix d'un arlequí que guanyà el Concurs Escolar de l'any 1984. L'autora fou la nena de 7è d'EGB Esther Campins.

Núm. 3E/16. Exposició Filatèlica Carnaval 86, 7-10 de febrer.

El 1986 fou el primer any de participació de la Peña Filatèlica a les Comparses. El mata-segells reproduïx un dibuix de Maria V. Canyelles representant una parella de comparsers entrant a la plaça de la Vila, saludant i amb la bossa ben plena de caramels.

Núm. 4E/17. *Exposició Filatèlica Carnaval 87, 27 de febrer-1 de març.*
 Representa el banderer de la Comparsa de la Penya Filatèlica.

Núm. 5E/21. *Carnaval 91, 20 de gener de 1991.*

Representa el Vidalot saltant. Com a llegenda, "Vilanova i la Geltrú - Capital del xató".

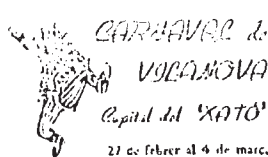
Núm. 6E/24. *Exposició Filatèlica Carnaval 92 2 de febrer de 1992.*

Inclou també la llegenda "Vilanova i la Geltrú - Capital del xató". Hi són representats el setrill i el morter, estris fonamentals en la preparació de la salsa del xató.

• Aquest any fou utilitzat també un mata-segells de corró per a la cancel·lació de tota la correspondència ordinària que sortia de Vilanova al llarg de tot el mes de febrer. En el mata-segells hi és representada la figura del "Vidalot", saltant, i amb la llegenda "Carnaval de Vilanova Capital del xató".

Núm. Corró 2.

• L'any 1993 solament fou utilitzat un altre mata-segells de corró al llarg d'un mes, des del 19 de gener al 24 de febrer, per a la cancel·lació de tota la correspondència ordinària. Reprodueix el logotip del Carnaval 93, llegint-se "Més de 232 anys de Carnaval a Vilanova i la Geltrú".

Núm. Corró 3.

-Vària (F)

Núm.1F/ 25. *Exposició Filatèlica GALACTICA 93.*

Amb motiu de celebrar-se a la ciutat, el maig de 1993, el “Salón Internacional de los Inventos G.A.L.A.C.T.I.C.A.”, s'utilitzà en l'Exposició Filatèlica que organitzà la Peña Filatèlica, un mata-segells especial il·lustrat amb el logotip del “Salón”: la bombeta de la inspiració.

***

A manera de cloenda voldríem esmentar, tal com s'ha fet al començament amb les dues primeres exposicions filatèliques, dues exposicions més que no van gaudir del privilegi de posseir mata-segells especial i que se celebraren el novembre de 1985 i l'octubre de 1986.

Fins aquí aquest recull d'aquestes petites marques que han portat el nom i una part de la nostra història per tot arreu.

***

Bibliografia consultada

- Virella i Bloda, Albert: *Vilanova i la Geltrú imatges de la ciutat i de la comarca*. Joan Rius i Vila, Editor. Vilanova i la Geltrú, 1949.
- Butlletí “Peña Filatèlica” Núm. 4, setembre de 1967.
- Butlletí “Peña Filatèlica” Núm. 6, març de 1973.
- Butlletí “Peña Filatèlica”. Informatiu del 3 de Desembre de 1987.
- *Diccionari Biogràfic*. Albertí, editor. Volum I. Barcelona, 1966.
- Amades, Joan: *Costumari Català - El Curs de l'Any*. Volum II. Salvat Editores, S.A. 1986.
- Garcia i Soler, Xavier: *Joan Magrinyà, dansa viva*. Editorial Pòrtic. Barcelona 1983.
- Col·lecció de 19 targetons editats per la Societat Peña Filatèlica amb motiu del centenari de l'Exposició Regional de Vilanova 1882. Vilanova i la Geltrú 1982.
- Programa oficial d'actes de la Festa dels Tres Tombs - Gener 1988.
- Programa oficial d'actes de la Festa dels Tres Tombs - Gener 1983.
- Butlletí *L'Escola Pia de Vilanova Informa*. Núm. 25 maig 1991.
- Arxiu de la Societat Peña Filatèlica.
- Arxiu Particular.